

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARINING IJTIMOYIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI

Ermатов Shaxzod Dilmurod o'gli

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklarining o'rni va ularning iqtisodiy taraqqiyotga qo'shayotgan hissasi tahlil qilingan. Tijorat banklari hududlarning moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojini qondirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada tijorat banklarining moliyaviy mahsulot va xizmatlar ko'lamini kengaytirish, hududiy iqtisodiy muammolarni hal etishda bank kreditlaridan foydalanish va bank xizmatlarini raqamlashtirishning afzalliklari o'rganilgan. Tadqiqot davomida hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklarining samaradorligini oshirish uchun moliyaviy xizmatlarni diversifikatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va hududiy moliyaviy dasturlarni takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ushbu tadqiqot natijalari O'zbekiston hududlarining iqtisodiy rivojlanishini rag'batlantirishga qaratilgan strategik qarorlar qabul qilishda amaliy qo'llanma sifatida foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Tijorat banklari, hududiy rivojlanish, moliyaviy xizmatlar, iqtisodiy taraqqiyot, bank kreditlari, raqamlashtirish, strategik qarorlar.

Abstract. This article analyzes the role of commercial banks in the socio-economic development of the regions of the Republic of Uzbekistan and their contribution to economic progress. Commercial banks play a significant role in meeting the financial resource needs of regions, fostering entrepreneurship, and creating new jobs. The article examines the advantages of expanding the range of financial products

and services offered by commercial banks, addressing regional economic challenges through bank loans, and digitizing banking services. During the research, proposals and recommendations were developed to enhance the efficiency of commercial banks in the socio-economic development of regions by diversifying financial services, introducing modern technologies, and improving regional financial programs. The results of this study can serve as a practical guide for making strategic decisions aimed at promoting economic development in Uzbekistan's regions.

Keywords: *Commercial banks, regional development, financial services, economic growth, bank loans, digitization, strategic decisions.*

KIRISH

Hozirgi iqtisodiy sharoitda O'zbekiston Respublikasida hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklarining o'rni dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirish va aholining turmush darajasini yaxshilash maqsadida moliyaviy resurslarni to'g'ri taqsimlash, bank xizmatlarini kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash muhim vazifalar sifatida belgilangan. Tijorat banklarining faoliyati nafaqat kreditlashni rivojlantirishni, balki moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va iqtisodiyotda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishni o'z ichiga oluvchi kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu jarayon hududlarning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Hududlarning iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklarining moliyaviy resurslarni samarali taqsimlashdagi o'rni katta ahamiyatga ega. Kreditlash mexanizmlarini takomillashtirish va moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirish orqali banklar hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Shuningdek, tijorat banklari tomonidan taqdim etiladigan ma'lumotlar hududiy rivojlanish jarayonlarini tahlil qilish va strategik rejalashtirishga zamin yaratadi. Moliyaviy barqarorlik esa tijorat banklari uchun ishonchli muhit yaratish va kredit resurslarini o'z

vaqtida qaytarish orqali hududlarning iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish tijorat banklarining hududlarda samarali faoliyat yuritishida muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar bank xizmatlarini avtomatlashtirish, moliyaviy monitoringni kuchaytirish va mijozlar uchun qulay sharoitlar yaratish imkonini beradi. Shuningdek, raqamli platformalar yordamida kredit olish jarayonlarini tezlashtirish, moliyaviy tranzaktsiyalarni shaffoflashtirish va xizmat ko'rsatishni yanada qulay qilish mumkin. Bu jarayonlar nafaqat tijorat banklarining samaradorligini oshiradi, balki hududlar aholisi va tadbirkorlik subyektlari uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

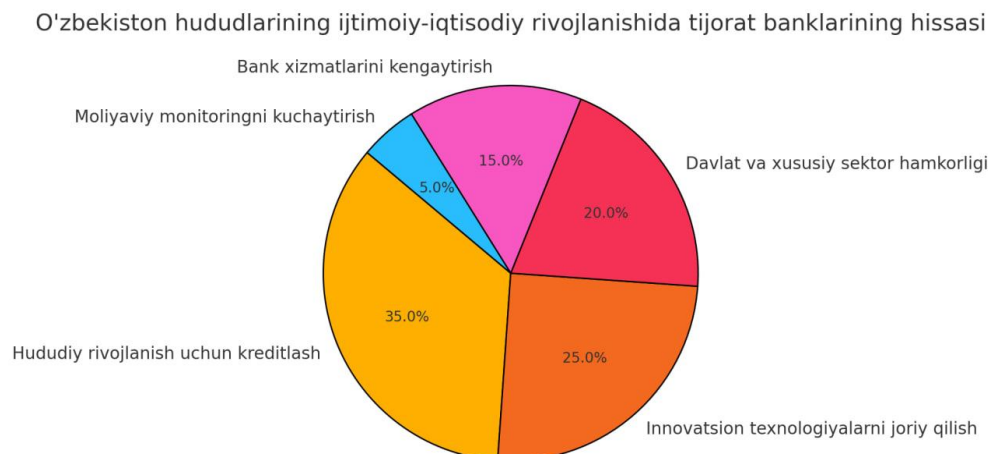
Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda tijorat banklarining roli moliyaviy boshqaruvni kuchaytirish, innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va davlat hamda xususiy sektor o'rtasidagi samarali hamkorlikni rivojlantirish orqali yanada oshirilishi mumkin. Moliyaviy boshqaruvni optimallashtirish orqali tijorat banklari resurslardan oqilona foydalanish va iqtisodiy loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga erishadi. Innovatsion texnologiyalarni rag'batlantirish esa hududlar aholisiga tezkor va sifatli bank xizmatlari taqdim etishda muhim omil hisoblanadi.

Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda qo'llaniladigan usullar turli xil bo'lib, ular iqtisodiy tahlil, moliyaviy ko'rsatkichlarni baholash va mijozlar uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishga asoslanadi. Tijorat banklari tomonidan ishlab chiqilgan maxsus dasturlar va loyihalar hududiy rivojlanish jarayonini samarali tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu usullar davlat va tijorat banklari o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklarining o'рни va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan yondashuvlar va tavsiyalar tahlil qilinadi. Ushbu yondashuvlar iqtisodiyotning barcha sohalarida

tadbirkorlikni rivojlantirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va aholining moliyaviy barqarorligini ta’minlashga qaratilgan. Tijorat banklarining faoliyati orqali hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirish va uzoq muddatli rivojlanishiga xizmat qiluvchi istiqbolli yo‘nalishlar belgilab beriladi.

Rasm 1. O'zbekiston Hududlarining Ijtimoiy-Iqtisodiy Rivojlanishida Tijorat Banklarining Hissasi

Diagramma O‘zbekiston hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklarining asosiy yo‘nalishlarini ko‘rsatadi. Eng katta ulush hududiy rivojlanish uchun kreditlashga tegishli bo‘lib, bu tadbirkorlikni rivojlantirish va iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi. Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish bank xizmatlarini avtomatlashtirish va tezkorlikni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik yirik loyihalarni moliyalashtirishni qo‘llab-quvvatlaydi, bank xizmatlarini kengaytirish esa aholini moliyaviy resurslardan samarali foydalanish imkoniyatini oshiradi. Moliyaviy monitoring esa resurslarni ishonchli boshqarishga yordam beradi.

Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga tijorat banklarining ta’siri:

1. **Hududiy kreditlash strategiyalari.** Har bir hududning o‘ziga xos iqtisodiy xususiyatlarini hisobga olgan holda tijorat banklari quyidagi yo‘nalishlarda kreditlash dasturlarini amalga oshiradi:

— Qishloq xo‘jaligi rivojlangan hududlarda agroindustriya klasterlarini moliyalashtirish.

— Sanoat tarmoqlarini qo‘llab-quvvatlash uchun maxsus kredit liniyalari tashkil etish.

— Hududlarda turizm va xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish uchun moliyaviy resurslarni yo‘naltirish.

2. **Bank infratuzilmasini rivojlantirish.** Hududlarda tijorat banklari infratuzilmasini rivojlantirish xizmat sifatini oshirish va aholiga qulaylik yaratishda muhim ahamiyatga ega. Bu doirada:

— Zamonaviy bank texnologiyalarini joriy qilish.

— Hududiy filiallar va bank xizmat markazlarini tashkil etish.

— Elektron to‘lov tizimlarini rivojlantirish orqali xizmatlarning qamrovini kengaytirish.

3. **Hududiy investitsion muhitni yaxshilash.** Tijorat banklari hududlarda investitsion salohiyatni oshirishga xizmat qiluvchi dasturlarni ishlab chiqadi:

— Davlat va xususiy sektor o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish.

— Sanoat klasterlarini moliyalashtirish.

— Texnoparklar va maxsus iqtisodiy zonalarini qo‘llab-quvvatlash uchun maxsus kreditlar taqdim etish.

4. **Ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash.** Tijorat banklari hududlarda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash uchun:

— Aholining moliyaviy savodxonligini oshirish dasturlarini amalga oshirish.

— Kichik va o‘rta biznesni moliyalashtirish orqali bandlikni oshirish.

— Imtiyozli kreditlar va subsidiyalar orqali aholi daromadlarini qo‘llab-quvvatlash.

Jadval 1. Hududlarning rivojlanishida tijorat banklarining asosiy yoʻnalishlari

Yoʻnalishlar	Amaliy chora-tadbirlar	Kutilayotgan natijalar
Hududiy kreditlash	Maxsus iqtisodiy zonalar va klasterlarni moliyalashtirish.	Hududlarning sanoat va iqtisodiy salohiyati oshadi.
Bank infratuzilmasini rivojlantirish	Elektron toʻlov tizimlarini kengaytirish, yangi filiallar ochish.	Bank xizmatlari qamrovi kengayadi, aholi qulayliklari oshadi.
Investitsion muhitni yaxshilash	Xorijiy va mahalliy investorlar uchun maxsus moliyaviy dasturlar yaratish.	Investitsion salohiyat kuchayadi, investitsiyalar oqimi ortadi.
Ijtimoiy barqarorlikni taʼminlash	Imtiyozli kreditlar, kichik va oʻrta biznesni qoʻllab-quvvatlash dasturlarini amalga oshirish.	Bandlik oshadi, aholi daromadi koʻpayadi.
Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish	Bank xizmatlarini avtomatlashtirish va raqamli platformalarni rivojlantirish.	Bank faoliyati samaradorligi oshadi, mijozlar uchun qulay shart-sharoit yaratiladi.

Ushbu jadval tijorat banklarining Oʻzbekiston hududlarida iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishni qoʻllab-quvvatlashdagi asosiy yoʻnalishlarini aks ettiradi. Bu yondashuvlar hududlarning salohiyatini toʻliq amalga oshirishga va mamlakat iqtisodiyotining umumiy barqarorligini taʼminlashga yordam beradi.

Xulosa

Oʻzbekiston Respublikasida hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida tijorat banklarining oʻrni strategik ahamiyat kasb etadi. Banklar tomonidan hududiy iqtisodiyotning oʻziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda kreditlash dasturlari

amalga oshirilishi va zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish orqali moliyaviy xizmatlarning samaradorligi oshiriladi. Hududiy infratuzilmani rivojlantirish, innovatsion klasterlarni qo'llab-quvvatlash va xorijiy investitsiyalarni jalb etish borasida tijorat banklari muhim rol o'ynaydi.

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali yirik investitsion loyihalar moliyalashtiriladi, bu esa ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi va yangi ish o'rinlarini yaratadi. Elektron to'lov tizimlarini keng joriy qilish va aholining moliyaviy savodxonligini oshirish orqali moliyaviy tizimning qamrovi kengayadi, xizmat ko'rsatish sifati yaxshilanadi.

Shuningdek, tijorat banklarining maxsus iqtisodiy zonalarini moliyalashtirishi va klasterlarni rivojlantirish uchun maxsus kredit liniyalarini tashkil etishi iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga hissa qo'shadi. Bu esa xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda qulay shart-sharoit yaratadi va hududlarning investitsion jozibadorligini oshiradi.

Umuman olganda, tijorat banklarining hududlar rivojlanishiga qo'shgan hissasi nafaqat hududiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki milliy iqtisodiyotning uzoq muddatli rivojlanishiga ham zamin yaratadi. Ushbu yondashuvlar orqali mamlakatning iqtisodiy salohiyati mustahkamlanadi va global miqyosda raqobatbardoshligi oshadi.

Manbalar ro'yxati

1. **Zubaydullayeva, Z., & Kaharova, D. (2023).** O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining rivojlanishida tijorat banklarining o'rni. cbu.uz
2. **Ganiyeva, N. A. (2023).** Tijorat banklarining iqtisodiyotda tutgan o'rni va ahamiyati. Yashil.iqtisodiyot.taraqqiyot.uz
3. **Kamilova, S. A. (2023).** O'zbekiston Respublikasi fond bozori tijorat banklari faoliyatini tahlil qilish. Cyberlinka.ru
4. **Sharipov, Q. A., & Karimov, N. G., et al. (2023).** Elektron nashr - Tijorat banklarining iqtisodiy islohotlardagi roli. Namdu.uz

5. **Ishmuhamedov, A. E., & Rahimova, M. R. (2023).** Mintaqaviy iqtisodiyot. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. Cyberlinka.ru
6. **Kamilova, S. A. (2023).** Tijorat banklari va iqtisodiy islohotlar: fond bozori tahlili. Researchgate.net
7. **Kobilov, Sh. R. (2023).** Iqtisodiyot nazariyasi: darslik oliy o'quv yurtlari uchun.
8. **O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki (2023).** Bank tizimi tarixi. www.cbu.uz
9. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori (2023).** Respublika bank tizimini yanada rivojlantirish va barqarorligini oshirish chora-tadbirlari. www.lex.uz